

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 13.

V Ljubljani, 31. sušca 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Ōrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglas in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K.

Vsebina: Okrajno nadzorstvo — posest vadniških učiteljev. — Naš denarni zavod. — Trnje in osat. — Pisarna. — Duhovnik in učitelj. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Okrajno nadzorstvo — posest vadniških učiteljev.

V spomenici, ki jo je predložilo »Društvo vadniških učiteljev« na merodajnem mestu za izboljšanje gmotnih in pravnih razmer vadniških učiteljev, je tudi izražena želja, da se naj učna uprava pri imenovanju okrajnih šolskih nadzornikov pred vsem ozira na vadniške učitelje. Po njih mislih in željah naj bi bilo zanaprej okrajno šolsko nadzorstvo nekaka posest imenovanih učiteljev.

Želimo tovarišem po vadnicah, odkrito povedano, obilo uspeha njihovim prizadevanjem, a oprostite nam naj, da nam nikakor ne gre v glavo, da bi ravno oni imeli vse tiste zmožnosti, ki jih mora — ali bi jih vsaj moral — imeti okr. šolski nadzornik.

Vse spoštovanje marsikomu, ki je res vsestransko izvežban v šolskih vedah, ki je mož na vadnici na svojem mestu, morda tudi kot okrajni šolski nadzornik! Odkrito priznavamo, da je pa tudi dosti takih, ki so le po imenu to, kar bi morali biti v resnici.

Kakor med drugim učiteljstvom, je tudi med vadniškimi učitelji lepo število takih, ki ne kažejo več, kakor da so c. kr. vadniški učitelji. Če pomislimo, kako oddajajo mesta v pretežni večini, ko je znanost, vednost in pedagoška spretnost postranska stvar, odločuje pa največ hlapčevstvo, politiška omahljivost in pred vsem protekcija, tjinsem tudi kake ekscelence — potem se ni čuditi, če sede na teh stolicah tudi ljudje, ki kažejo svoje znanje in svojo moč v tem, da praktiške nastope učiteljskih kandidatov kratkomalo zavračajo kot nepovoljne, namesto da bi jim dajali potrebnih navodil in jih bodrili k delavnosti in vnemi za poklic, ki se pripravljajo zanj.

Kakor rečeno, niso vsi vadniški učitelji taki, ki so pretirano ponosni na svojo uniformo, a je med njimi tudi dosti takih. Pa vzemimo, da je kdorkoli izboren učitelj in važ na svojem mestu kot vadniški učitelj, a zato še nikakor in nikjer ne stoji zapisano, da je že sposoben za okrajnega šolskega nadzornika. Kakor je važno mesto vadniškega učitelja, nič manj, če še bolj ne, je važno tudi mesto za dnj ga

gorskega učitelja, ki širi kulturo in napredek med vse drugim materijalom nego je oni na c. kr. vadnicah. Tedaj ni lepo, tega zapostavljati in mu odrekati vsako zmožnost.

Sploh pa ne zadošča, da je kdo sposoben za okrajnega šolskega nadzornika, ako obvlada razne metode in ima, recimo, formalne stopnje v mezincu. Za pedantnost in šikane je kmalu kdo sposoben. Nadzornik mora biti mož na svojem mestu, ki mora poznati ne samo metode, ampak tudi okoliščine. Poznati mora zapreke, ki se mora z njimi boriti učiteljstvo. Odstranjevati mora znati, brez oziza na gor in dol, coklje, ki ovirajo ves napredek v pouku. On mora čutiti z učiteljstvom; mora biti učitelj učiteljev, ki pozna njih bedo in trpljenje ter potem, vse to uvažujoč, uravnati svoje delovanje in postopanje. Biti mora značaj, ki se ne boji povedati resnice in ki zna bodisi pred tem ali onim zagovarjati dobro stvar. Res, dandanes so redki taki nadzorniki, saj jih je velika večina le bolj zaradi časti nego zaradi stvari same.

Dvomimo — saj imamo bridke izkušnje — da bi imeli ravno vadniški učitelji vse te zmožnosti, ki jih sme in mora zahtevati napredna doba in novo stoletje — seveda ne na višjih mestih! —

Nadzornik mora poznati vse okoliščine, če hoče biti pravičen in objektiven sodnik. Zdaj pa pomislimo! Koliko vadniških učiteljev je pa delovalo prej na kmetih in si pridobilo to zmožnost, da so torej res vsestranski usposobljeni za okrajnega nadzornika?

Dalje hočejo nam drugim, ki nismo tako srečni, da bi kazali svoje znanje na vadnici, dati brco, ker nam odrekajo vsako večjo sposobnost. Tudi tukaj ni vse tako! Poznamo može, ki sicer niso vadniški učitelji, a odtehtajo z veliko lahkoto marsikatero kapaciteto na vadnici.

Pa pustimo vse rekriminacije in resumirajmo vse zgoraj navedeno: Ako se čutijo vadniški učitelji za edino sposobne za nadzorniška mesta in hočejo imeti te častne funkcije za svojo posest, tedaj ni treba, da se sami vsiljujejo, zakaj dobro blago povsod iščejo in se tudi samo hvali brez vsakega vsiljevanja in vsake reklame. In tako bodi tudi tukaj!

Kdor je sposoben za ta posel, tega že dobi javnost in bodi potem vadniški ali zadnji gorski učitelj. Žal sicer, da se dandanes v velikih slučajih ne ozirajo na to, pač pa na vse drugo, kar bi smeli upoštevati šele kot stransko — zadnjo stvar!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

Promet do konca svečna 1905 K 26.550.72.

Trnje in osat.

VI.

Rekli smo zadnjič, da naj zastopnike učiteljstva v c. kr. deželni šolski svet voli učiteljstvo samo, ne pa, da jih imenuje vlada, ter dejali, da de fakto učiteljstvo v dež. šolskem svetu nima nobenega zastopnika; zakaj od vlade imenovanih zastopnikov ne moremo smatrati za svoje zastopnike. Le to, kar si sami izvolimo, je res naše — vse drugo — in zgodi se le prepogosto, da sta si interes učiteljstva in oni vlade navzkriž. Ali je pričakovati, da bosta od vlade imenovana zastopnika glasovala proti vladi? — No, potem morata zatajiti interes učiteljstva, ki ga »zastopata«. V takih slučajih prideta v nasprotje, ki je podobno onemu, v katerem so se za dobe združenja Italije nahajali sicilijanski oficirji: ali se bojuy proti ljudstvu, ki zahteva svojih opravičenih pravic, čigar sin si, — ali pa proti kralju, ki si mu prisegel zvestobo. — Temu duševnemu nasprotju je velika množina oficirjev napravila konec — s samomorom. — Mi tako tragičnega konca od »svojih« zastopnikov ne zahtevamo in ne pričakujemo; četudi pridejo v nejhujši dilema; pač pa zahtevamo, da si svoje zastopnike sami izberemo, ne pa da nam jih vlada sans phrase dekretira in kot affaire accomplie položi pred nos. Tu tedaj tudi ne more biti govora o »zastopnikih«, ampak samo o vladnih organih z naslovom: „Vere treter der Lehrerschaft“, kdor tega ne ume, temu ni pomagati.

Morebiti ali pa celo gotovo se bodo pa dobili ljudje, ki bodo vprašali: »Ali kako pa hočete voliti te svoje zastopnike? Ali naj pride vse učiteljstvo — na lastne stroške — recimo v Ljubljano? Polovica jih naj bo. — Ali naj se jim pot plača? Tega pa zopet vlada ne bo storila!« Jako enostavno: pri vsakoletnih okrajnih učiteljskih skupščinah, ki se jih — do minimalnega števila le po bolezni ali po drugih ovirah zadržanega učiteljstva — udeleži vse, naj se vrši volitev zastopnikov v dež. šolski svet. — Vsak okraj voli zase, glasovi se seštejejo, in kdor ima večino, je izvoljen. In stvar je gotova! Da bi se pa glasovi ne cepili itd. — zato bi skrbeli sami s tem, da kandidate normiramo, in sicer potem, ko smo čuli glas svojih učiteljskih društev. Vso zadevo bi pa vodila naša »Zaveza«, ki bi ji bila skrb pozvedeti in dognati mnenje učiteljstva ter postaviti kandidate. — Na ta način bi se dala volitev izvesti brez težav in ovir in — kar je glavno — učiteljstvo bi dobilo res svoje zastopnike. —

Pri tem imamo omeniti še nekaj. Doslej je bila navada, da je izbrala vlada »zastopnike« učiteljstva po enega izmed ljudskih in meščanskih učiteljev in po enega izmed srednješolskega učiteljstva. —

To je krivica! — Prosimo v kakšnem razmerju pa je število ljudskošolskih učiteljev napram številu srednješolskih učiteljev? — Kaj ne: navada, običajni »cof«. — Pojdite se solit s takim naprednjaštvom šolske organizacije, sama fraza! Najmanj, še celo manj kakor najmanj, bi moralo po vseh božjih in človeških zakonih to biti, da imajo ljudskošolski učitelji vsaj dva zastopnika — pravimo vsaj, a srednješolski pa enega; razmerje bi sicer še dolgo ne bilo pravo a vendar boljše nego je doslej — seveda vedno s poudarkom, da sami volimo, in sicer ljudskošolski učitelj, svoja zastopnika, a srednješolski pa svojega, vsaki zase

Da se pa vse to zgodi, treba prenameniti zakon — in to je pa stvar naših poslancev. Zahteva naša, da si volimo svoje zastopnike sami, je gotovo tako upravičena, kakor če prosi gladno dete očeta kruha. Krivica — naj se pojavi kjerkoli in v kakršnikoli obliki — ostane krivica. Čim jo doznamo, smo odgovorni zanjo. — Da je naša zahteva po preosnovi onega §, po katerem imenuje »zastopnika« učiteljstva vlada, opravičena, je tako gotovo kakor amen v očenašu. — zato za trdno pričakujemo, da premene in prenamene ta § v smislu pravice. Vsak trezno misleč človek se mora onemu § rogati. Dolžnost naših poslancev je, da ga odpravijo. — Pri tem ne mislimo poslancev te ali one stranke, marveč v mislih so nam vsi poslanci, ker nas navdaja upanje, da je vsak poštenjak pripravljen, odpraviti krivico, četudi se je ta leta in leta ščeperila v senci zakona. — Naši poslanci se kaj radi predstavljajo in gerirajo kot veliki prijatelji šole in napredka. Ne bomo preiskovali, koliko je na tem resnice; povemo samo to, da smo srečno tako daleč prijadrali, da verjamemo samo — dejanjem; besedam — žal! — nemoremo več verjeti, in zato imamo vzrokov več nego dovolj. V dejstvu, ki smo ga pojasnili, imajo zopet priliko pokazati, koliko jim je do šolstva in učiteljstva, koliko do pravice in resnice.

Mi storimo svojo dolžnost, ako pokažemo rane, ki na njih boleha naše šolstvo, naša učna uprava, njih dolžnost je, da te rane odpravijo, sicer so nam vsa njihova zagotovila in zatrjevanja le pesek v oči. — Nanogetorej!

Sedaj imate priliko, da iztrebite iz naših zakonov starikavo nepravilnost in daste učiteljstvu, kar je njegovega!

Pisarna*)

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih,
književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXV.

Vprašanje: Večkrat so se že obravnavale dolžnosti zastopnika učiteljstva v okrajnem šolskem svetu. V zadnjem času se je v dopisih izražalo dvojno mnenje. Eno trdi, da zastopnik učiteljstva ni upravičen hvaliti ali grajati učitelja javno (n. pr. pri zborovanju) ter mu dajati javno navodilo. Obratno! Učiteljstvo ima kot volilec pravico, delovanje svojega zastopnika nadzorovati, hvaliti ali grajati ter mu po potrebi dajati navodila. On mora tudi takrat zastopati naše koristi in se za nas zavzemati, četudi smo mi morda zaslužili največ, grajo. On je naš odvetnik, a ne naš nadzornik.

*) S »Pisarno« bomo nadaljevali tudi letos. Prosimo tovariše, ki nam hočejo tu pomagati, naj se zglase, da jih vpišemo v kolegij naših dohtarjev.